

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יז עמוד א

ואיכא דאמרי: הרחק מעליה דרכך - זו מינות והרשות, ואל תקרב אל פתח ביתה - זו זונה. וכמה? אמר רב חסדא: ארבע אמות...ופליגא דרבי פדת, דא"ר פדת: לא אסרה תורה אלא קריבה של גלוי עריות בלבד, שנא': +ויקרא יח+ איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה. עולא כי הוה אתי מבי רב, הוה מנשק להו לאחתיה אבי ידיהו, ואמרי לה: אבי חדייהו. ופליגא דידיה אדידיה, דאמר עולא: קריבה בעלמא אסור, משום לך לך, אמרין, נזירא, סחור סחור לכרמא לא תקרב.

תוספות מסכת עבודה זרה דף יז עמוד א

ופליגא דרבי פדת - וא"ת ומאי פליגא דלמא לעולם אמרו רב חסדא ור' פדת שמן התורה אינו אסור אלא קריבה של גלוי עריות אבל מגזירת חכמים צריך להרחיק ד' אמות וה"נ קשיא פ"ק דשבת (דף יג.) על ההיא דאמר ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא קרב מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף נדה כן ועלה קאמר ופליגא דר' פדת דא"ר פדת לא אסרה תורה אלא קריבה של גלוי עריות בלבד ומאי קאמר וכי בא ר' פדת לומר דאשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה שרי והלא שנינו במשנה (שם דף יא.) לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה לכך נראה לר"י דה"ק הכא והתם דמה שאנו דורשים מלשון קריבה הכא ארבע אמות והתם הוא בבגדו כו' פליגא דר' פדת דלר' פדת אין לשון קריבה בין בדברי תורה בין בדברי קבלה אלא גלוי עריות ממש ואפילו אסמכתא לעשות הרחקה ד' אמות אין לתלמוד ממנה.

ופליגא דידיה אדידיה - ומה שהיה מיקל לעצמו היינו משום דדמיין עליה כי כשורא כדאמרי' בריש פ"ב דכתובות יז.

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה שנג

והמצוה השנ"ג היא שהזהירנו מקרוב לאחת מכל אלו העריות ואפילו בלא ביאה. כגון חבוק ונשיקה והדומה להם מפעולות הזנות. והוא אמרו יתעלה באזהרה מזה (אח"מ יח ו) איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה. כאילו יאמר לא תקרבו מהן קירוב יביא לגלות ערוה. ולשון ספרא [פי"ג ה"ב (בד"ח הט"ו)] לא תקרבו לגלות אין לי אלא שלא יגלה מניין שלא יקרב תלמוד לומר ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב אין לי אלא בנדה בל תקרב ובל תגלה ומניין לכל העריות שהן בבל תקרבו ובל תגלו תלמוד לומר לא תקרבו לגלות. ושם (ה"ח ובד"ח הכ"א) אמרו ונכרתו הנפשות העושות מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תקרבו יכול יהו חייבין כרת על הקריבה ת"ל העושות לא הקרבות...

השגות הרמב"ן לספר המצוות מצות לא תעשה שנג

כתב הרב והמצוה שלש מאות וחמשים ושלוש שנמנענו מהתעדן באחת מכל אלה העריות ואפילו בלא ביאה כגון חבוק ונשוק והדומה להם מפעולות המעמיקים בזמה והוא אמרו יתע' במניעה הזאת איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה ולשון ספרא אילו נאמר ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה אין לי אלא שלא יגלה שלא יקרב מניין תלמוד לומר לא תקרב אין לי אלא נדה [בל תקרב ובל תגלה מנין לכל העריות בבל תקרב ובל תגלה ת"ל לא תקרבו לגלות]. והנה הרב מצא הברייתא הזו המפורשת ותלה דבריו באילן גדול. אבל כפי העיון בתלמוד אין הדבר כן שיהיה בקריבה שאין בה גלוי ערוה כגון חבוק ונשוק לאו ומלקות. שהרי בגמר שבת (יג א) שאלו בנדה אם מותר שישכב בעלה עמה במטה אחת היא בבגדה והוא בבגדו והיו מהם מי שאסר והעלו ופליגא דרבי פדת דאמר רבי פדת לא אסרה תורה אלא קריבה שלגלוי ערוה בלבד שנא' איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה. והנה אין לא תקרבו לגלות ערוה נדרש להם לאו בפני עצמו כברייתא השנויה בספרא אבל ידרשוהו בקריבה שלגלוי ערוה בלבד. ומן הידוע עוד ממנהגם בתלמוד שאם היתה הברייתא הזו אצלם אמת והיו דבריו שלרבי פדת חלוקין בכך היו בעלי הגמרא מביאים אותה עליו לתיובתא ואומרים מתיבי אילו נאמר ואל אשה וכו' ומעלים ממנה תיובתא דרבי פדת תיובתא. וכיון שלא עשו כן נבין מהם כי אצלם זה האיסור מדרבנן, או יהיה מן התורה דכל דמתהני מאיסורא איסורא הוא כענין בחצי שיעור, אבל אין זה עיקר מדרש בלאו הזה אלא קרא אסמכתא בעלמא. והרבה מאד כן בסיפרא ובסיפרי. ודע כי הקריבה לאשה בכתוב תאמר על הביאה כענין (תצא כב) ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים וכתוב (ישעי' ח) ואקרב אל הנביאה ותהר ותלד בן. וכן היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה (יתרו) לא מנעם רק מהביאה מפני שהפולטת שכבת זרע בשלישי טמאה כמו שביארו בגמר שבת (פו א). וכן ואשה אשר תקרב אל כל בהמה לרבעה אותה (קדושים כ) אינו אלא קריבה שלרביעה. ואולי תקשה ותאמר לי כי זה החכם רבי פדת הוא הסובר כן אבל שאר החכמים שחלוקים עליו סוברים כי הקריבה אע"פ שאינה שלגלוי עריות אסורה מן התורה שלכך אמרו ופליגא דרבי פדת, דע שאין מחלוקת רבי פדת וחביריו בזה אבל המאמר היה על שאלתם בנדה אם מותרת לשכב עם בעלה במטה אחת היא בבגדה והוא בבגדו ואע"פ שיש בישינים במטה אחת קריבה וחמום זה מזה כענין (קהלת ד) אם ישכבו שנים וחס להם וכל שישנים במטה אחת אי אפשר להם בלא נגיעה וכדאתמר התם (ברכו' כד א) והא איכא עגבות ויש בהם עוד חשש ביאה ובא רב יוסף לאסור מטעם חשש הביאה כדרך שאסרו בעוף שלא יעלה עם הגבינה בשלחן אחד ואע"פ שאפילו האכילה מדבריהם וכל שכן בכאן ששכיבתן במטה אחת קרוב לבא לידי ביאה ודחינו זה משום דאיכא שנוי ודעות ואחר כך באנו ואסרנו הדבר מפני שיש בשכיבתן במטה אחת קריבה והנאה זה מזה. ואמרו במדרש הכתוב ביחזקאל (יח) ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב מקיש אשה נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. כלומר שהדבר ידוע שבאשת רעהו אסור הוא לעשות כן אפילו ההסתכלות בה אסור וקולה ערוה (ברכו' כד א) והכתוב מזהיר ממנה (משלי ה) הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה שאפילו בלא ייחוד שאינן באין עתה לידי עברה מנעונו הכתובים מזה, ואם כן אף הנדה והעריות שלשאר אסורות לגמרי מטעם הקריבה ואפילו לא יבאו לידי אסורי ביאה משום שינוי ודעות ועל זה אמרו ופליגא דרבי פדת

שהוא סובר שאין אסור בעריות שלשאר אלא בגלוי הערוה ואם כן לא הוקשו לאשת איש שהכל מודים בה שהוא אסור שהרי שלמה צווח כן. והזכירו (שבת יג א) בעולא נמי שאין לו ההיקש הזה לפי שהיה מנשק באחיותיו בהפסק ושינוי אבי ידיהו שלא כדרך הנושקין להכרא וע"פ שהוא אסור באשת איש. והנה כולם אין להם המדרש הזה מלא תקרבו לגלות ערוה והאוסר מביא אותו מהקש הכתוב שביחזקאל ור' פדת ועולא מתירין. ומה שאמר ר' פדת לא אסרה תורה, ירצה בו שאינו אסור כלל. כאמרם (מגלה כב ב) לא אסרה תורה אלא פשוט ידים ורגלים ואמרם (ר"ה כד ב) לא אסרה תורה אלא דמות ארבע פנים בהדי הדדי. ואמרו עוד (ב"מ סט ב) כל כי האי רביא ליכול לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה.

והנה לדעתי הברייתא השנויה בספרא אינה אלא לאיסור השכיבה בקירוב בשר כשיהיו שניהם ערומים וקרא אסמכתא בעלמא משום חשש ביאה שהכל מודים בזה כדתנן (קדושין פ ב) הגדילו זה ישן בכסותו וזה ישן בכסותו. ואילו היה מחלוקת שלרבי פדת בשל תורה במדרש הלאו של לא תקרבו היאך אמרו מקיש אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור, והלא ענין הקריבה בכל העריות כתוב אל כל שאר בשרו לא תקרבו ובנדה כתוב מפורש לא תקרבו ואיננו כתוב באשת איש. וכן הביאו שם (יג א) לאיסור מימרא דעולא שאמר כל קריבה אסור משום לך לך אמרי' לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב. אם כן כל הדברים אינם לאיסור מן הלאו הזה של לא תקרב. ובגמר ע"ז (יז א) הזכירו עוד מדרש הכתוב הרחק מעליה דרך זו המינות והרשות ואל תקרב אל פתח ביתה זו זונה וכמה אמר רב חסדא ארבע אמות ואמרו על זה ופליגא דרבי פדת וכו'. כי הזונה אצלם הנבעלת ממי שאין קדושין תופסין לו בה כגון העריות [ערמב"ן ש' ה עמ' קטז: וקכ. ול"ת נה] ולא הזוהרנו עליהם לדעת רבי פדת בהרחקה הזו. וכן מאמרם בשבת (יג ב) בתלמיד שאמרה אשתו לאליהו שהיה ישן עמה בקירוב בשר ולא עלתה דעתו לדבר אחר ואמר לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה שהרי אמרה תורה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב, מפני שעבר על הגזירה שלדבריהם נענש, ופורץ גדר ישכנו נחש [ע"ז כז ב, שבת קי א]. ואם היה עובר בלאו מן התורה היה אומר ברוך המקום שהרגו שעבר על דברי תורה. ואין זה נקרא משוא פנים. אבל הדבר שהוא משוא פנים לתורה הוא הגדר והסייג הנעשין לדבריה כאמרם (ברכו' כ א) ולא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת והם דקדקו על עצמן עד כזית ועד כביצה. כלומר שהם נושאים פנים לתורה ואני אשא להם פנים. והנה זה היה ישן עם הנדה במטה בסינר לבדו מפסיק בינו לבינה והיה בהם קצת קרוב בשר וחיבוק ונשוק ולא מצאו באיסורו אלא משוא פנים לתורה. וראיתי לרב בחבורו הגדול שכתב בספר המדע (במנין בקצר) בלאו הזה שלא ליקרב לעריות בדברים המביאים לידי גלוי ערוה כגון חבוק ונשוק ורמיזה וקפיצה שנ' לא תקרבו לגלות ערוה מפי השמועה למדו שזו אזהרה לקריבה המביאה לידי גלוי ערוה. הוסיף עליו שם רמיזה וקפיצה שיהיו בכלל הלאו הזה ואם כן אף עליהם הוא לוקה. ושמה הגיעתהו ברייתא אחרת שהיא שנויה באבות דרבי נתן (פ"ב) ועשו סייג לתורה עשה סייג לדברך כדרך שעשה הקב"ה סייג לדבריו. ואדם הראשון עשה סייג לדבריו תורה עשתה סייג לדבריה משה עשה סייג לדבריו ואף איוב ואף חכמים ונביאים עשו סייג לדבריהם וקא תני אי זהו סייג שעשתה תורה לדבריה ואל אשה בנדת טומאתה יכול יחבקנה וינשקנה וידבר עמה דברים בטלים ת"ל ואל אשה לא תקרב. ומזה הוסיף הרב רמיזה וקפיצה. והם באמת דברים בטלים שיהיה במדבר עם אשתו נדה שיחה בטלה לאו ומלקות מן התורה.

ובאותה ברייתא שנו עוד יכול תישן עמו בבגדיה על המטה תלמוד לומר לא תקרב יכול תרחץ פניה ותכחול עיניה תלמוד לומר והדוה בנדתה כל הימים שבנדתה תהא בנדוי מכאן אמרו כל המנוולת עצמה בימי טומאתה רוח חכמים נוחה הימנה מעשה באדם אחד וכו'. וכל אלו אינם אלא אסמכתא והרחק מן העבירה. ובתלמוד העלו שהוא מותר. ושם שנו עוד נאמר כאן לא תקרב ונאמר להלן אל תקרב לדבר המביא לידי עבירה לא תקרבו הרחק מן הכעור ומן הדומה לו שכן אמרו חכמים הרחק מחטא קל שמא יביאך לידי חטא חמור. אם כן אינם אלא גדרים וסייגים להתרחק מן העבירות וסמכו אותם למקרא. ושמה רצונם לומר בסייג שעשתה תורה לדבריה שתפשה תורה לשון קריבה בעריות כדי שיהיו החכמים יכולים לעשות סייג בלשונה וישמעו ממנה הצדיקים הנושאים פנים לתורה כל קריבה שבעולם. וזה דרך אגדה. לא שיהיה זה עיקר הלאו.

ובגמר קדושין (פא ב) במעשה שלרב חנן בר רבא שהושיב בתו בתו קטנה בחיקו והודיעוהו שהיתה מקודשת, לומר שזה אסור באשת איש ולא אסרו עליו משום ערוה שלשאר ואחר כך אמרו לו שהוא עובר על דברי שמואל שאמר אין משתמשין באשה כלל ואמר אנא כאידך דשמואל סבירא לי דאמר הכל לשום שמים. ואילו היה בקריבה לאו גמור מן התורה לא הותרה לחסידים לחכמים העושים מעשיהם לשום שמים. אבל הכל גדר וסייג ומותר בקרובות למי שמוחזק שאינו חשוד לעשות כיעור ונמנע משאר הנשים. ובמסכת יבמות בפרק הבא על יבמתו (נה ב, נו א) אמרו העראה זו הכנסת העטרה גמר ביאה ביאה ממש מכאן ואילך אינה אלא נשיקה ופטור. ואמרם פטור ראייה שאין בו מלקות מן הלאו הזה שלקריבה. ושם (נה א) הביאו העראה בחייבי לאוין למלקות מן המדות הנדרשות ולא הביאו אותו משום קריבה ואפילו בפחות מיכן. ואם תאמר שלא אסרה תורה קריבה אלא בעריות שלחייבי כרתות והלא חייבי לאוין מהם נלמדים בגזירה שוה. והעולה מכל זה שלא נמנה ענין הקריבה לאו בפני עצמו. אלא קריבה שלגילוי ערוה אסר הכתוב. וכך אמרו עוד בסנהדרין בגמרא דבני מערבא (פ"ז סה"ז) כתיב ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה אמר רבי יוסי בר' בון היא בל תקרב היא בל תגלה:

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כא

הלכה א

כל הבא על ערוה מן העריות דרך איברים או שחבק ונשק דרך תאוה ונהנה בקרוב בשר הרי זה לוקה מן התורה, שנא' לבלתי עשות מחקות התועבות וגו' ונא' לא תקרבו לגלות ערוה, כלומר לא תקרבו לדברים המביאין לידי גילוי ערוה.

הלכה ו

המחבק אחת מן העריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהן או שנשק לאחת מהן כגון אחותו הגדולה ואחות אמו וכיוצא בהן אע"פ שאין שם תאוה ולא הנאה כלל הרי זה מגונה ביותר ודבר אסור הוא ומעשה טפשים הוא, שאין קריבין לערוה כלל בין גדולה בין קטנה חוץ מהאם לבנה והאב לבתו.

תרומת הדשן סימן רנב

שאלה: אשה שהיא חולה ורצה בעלה ליגע בה כדי לשמשנה כגון להקימה ולהשכיבה ולסומכה שרי או אסור?

תשובה: יראה דאסור ליגע בה אפילו באצבע קטנה, ואע"ג דכתב ביורה דיעה דאשירי כתב בתשובה דאם הוא חולה ואין מי שישמשנו זולתה מותרת לשמשנו ובלבד שתזהר ביותר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה ע"כ, מהכא היה משמע דשרי דסתמא קאמר דמותרת לשמשו. אמנם נוכל לומר דר"ל שימוש בלא נגיעה כגון להושיט לו דבר מידה לידו וכן שאר שימושין שהן בנגיעה על ידי דבר אחר, ואפי' אם ת"ל דר"ל כגון להקימו ולהשכיבו ולסומכו, ומשום דלאו מילי דחיבה נינהו כהרחצת פניו וכהצעת המיטות בפניו אלא מילי דעבודות נינהו, מ"מ אין ללמוד היתר משם לנ"ד. די"ל דוקא כשהוא חולה והיא בריאה שרי, כיון דחולה הוא ליכא למיחש להרגל עבירה דאין יצרו מתגבר עליו מפני שתשש כחו, ואין האיש מתקשה אלא לרצונו ואין דרך להתאוות בחוליו, ולהרגל דידה לא חיישינן דאין אשה תובעת בפה, ואף אם היתה תובעת אין בו כח להתאות ולהתקשות, אבל כשהיא חולה והוא בריא איכא למיחש להרגל עבירה שמא יצרו מתגבר עליו ויפייסנה, ובחוליו דידה אין קפידא כל כך, דאפשר לשמש עמה בחליה. וכה"ג תנן פ"ק דשבת /דף י"א ע"א/ לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה, ודייק התם במרדכי דדווקא הוא אסור לאכול ממה שאכלה היא אבל היא אינה אסורה ממה שאכלה הוא, אלמא דאין הרגל עבירה תולה אלא בו, וכן העתיק אחד מהגדולים בשם גדול דאשה חולה ובעלה רופא אסור למשש לה הדפק, וא"כ כ"ש בני"ד דמשוש הדפק לאו דרך חיבה הוא כלל אלא דרך אומנות. אע"ג דבפ"ק דכתובות /דף ד ע"ב/ משמע איפכא כאן באבילות דידה אסור כאן באבילות דידה שרי, ופרש"י משום דאבילות דידה אינה שומעת ומנחת לו אף אם תתגבר /יתגבר/ יצרו עליו, שפיר יש לחלק בין מניעה דאבילות ובין מניעה דתשש כח הגוף ואין להאריך.

בית יוסף יורה דעה סימן קצה

יז וכתב עוד בתרומת הדשן (סי' רנב) בשם גדול אחד דאשה [נדה] חולה ובעלה רופא אסור למשש לה הדפק ונראה מדבריו שאפילו בשאין רופא זולתו אסור וגם בתשובות להרמב"ן סימן קכ"ז אסר לבעל למשש דפק אשתו נדה ואע"פ שלשון השאלה היה בשיש שם רופאים אחרים אלא דבעלה ניחא לה משום דמזומן תדיר נראה דלמאי דאסר לא שני לן בין יש שם רופאים אחרים לאינם ומיהו אם החולי מסוכן ואין שם רופאים משמע קצת מדבריו דשרי משום פיקוח נפש אלא דאיכא למימר דלטעמיה אזיל (בהשגות על סה"מ ל"ת שנג) דסבר דנגיעת נדה אינה אסורה אלא מדרבנן אבל להרמב"ם (סה"מ שם, והל' איסו"ב פכ"א ה"א) דנגיעת ערוה אסורה מן התורה הכא אע"פ שיש בו פיקוח נפש אפשר דאסור משום דהוי אביזרא דגילוי עריות וצ"ע:

שולחן ערוך יורה דעה סימן קצה סעיף יז

(זט) אם בעלה רופא, כ אסור למשש לה הדפק. הגה: ולפי מה שכתבתי דנהגין היתר אם צריכה אליו דמשמש לה, כ"ש דמותר (יז) למשש לה הדפק אם (יח) אין רופא אחר וצריכה אליו ויש סכנה בחליה, (כך דקדק הב"י מלשון הרמב"ן סימן קכ"ז), ועיין בא"ח סימן פ"ח אם מותר לנדה ליכנס (יט) לבית הכנסת ולהתפלל.

ש"ך יורה דעה סימן קצה ס"ק כ

כ אסור למשש כו' - ומיהו אם החולה מסוכן ואין שם רופאים משמע קצת מדברי תשובת הרמב"ן סימן קכ"ז דשרי מפני פיקוח נפש אלא די"ל דלטעמיה אזיל דסבירא ליה דנגיעת נדה אינו אלא מדרבנן אבל להרמב"ם דנגיעת ערוה אסורה מן התורה הכא אע"פ שיש פיקוח נפש אפשר דאסור משום אביזרא דג"ע וצ"ע עכ"ל ב"י, וכ"כ העט"ז ואין נראה דודאי אף להרמב"ם ליכא איסור דאורייתא אלא כשעושה כן דרך תאוה וחיבת ביאה כמש"ל סי' קנ"ז ס"ק י' מה שאין כן הכא וכן המנהג פשוט שרופאים ישראלים ממששים הדפק של אשה אפילו אשת איש או עובדת כוכבים אע"פ שיש רופאים אחרים עובדי כוכבים וכן עושים שאר מיני משמושים ע"פ דרכי הרפואה אלא הדבר פשוט כמ"ש וזה נראה דעת הרב דלעיל בסי' קנ"ז משמע מדבריו כהרמב"ם וכמו שכתבתי שם בס"ק י' וכאן התיר מישוש הדפק מ"מ באין סכנה אסור לבעלה למשש הדפק כשהיא נדה וכדאיתא בתשובת הרמב"ן ובדברי הרב:

ש"ך יורה דעה סימן קנז ס"ק י

י רק לאו בעלמא כו' - דהא אמרינן בש"ס (ס"פ סורר ומורה) מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא ואמרו הרופאים אין לו תקנה עד שתבעל לו אמרו חכמים ימות ואל תבעל לו תעמוד לפניו ערומה ימות ואל תעמוד לפניו ערומה תספר עמו מאחורי הגדר ימות כו' ובודאי שדברים אלו אינם ג"ע ממש אלא שעובר בהן בלא תקרבו לגלות ערוה שהוא לאו דג"ע כ"כ הר"ן פא"מ והנ"י ס"פ סורר ומורה ולפי זה משמע דס"ל כהרמב"ם בס' מנין המצות מצוה שנ"ג שכל ז"ל הזהיר הכתוב מהקרוב אל א' מהעריות ואפילו בלא ביאה כגון חיבוק ונישוק והדומה להם מן הפעולות הזרות והוא אמרו באזהרה מזה איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה כו' וכ"כ הסמ"ג לאוין קכ"ו וכ"כ הרא"ה בספר החנוך מצוה קפ"ח והכתר תורה בלאוין שכ"ט אבל הרמב"ן בהשגות שלו על ספר מנין המצות חלק על הרמב"ם ואומר שאין מלקי' מן התורה אלא בביאה גמורה או בהעראה ע"ש שהאריך והרב ר"י ליאון בספר מגלת אסתר שלו דף קי"ח סתר כל דברי הרמב"ן והעלה כהרמב"ם ע"ש וכן נראה לי מהך עובדא דהעלה לבו טינא ומכל מקום משמע דאף הרמב"ם לא קאמר אלא כשעושה חיבוק ונישוק דרך חיבת ביאה שהרי מצינו בש"ס בכמה דוכתי שהאמוראים היו מחבקים ומנשקים לבנותיהם ואחיותיהם וכן כתב הר"י יצחק ליאון שם בהדיא וכן משמע להדיא ממ"ש הרמב"ם ר"פ כ"א מהל' א"ב ז"ל כל הבא על העריות דרך אברים או שחבק ונשק דרך תאוה ונהנה בקירוב בשר ה"ז לוקה מן התורה כו' וכן כתב הסמ"ג והכתר תורה שם אלמא דאינו לוקה אלא בדרך תאוה וחיבת ביאה וזהו דלא כב"י לקמן ס"ס קצ"ה גבי מישוש הדפק באשתו נדה חולה, וכתבו עוד הרב המגיד שם והר"י ליאון דאף להרמב"ם ליכא מלקות בקריבה אלא בחייבי כריתות ולא בחייבי לאוין ומכל מקום משמע דבערוה דרבנן לכ"ע יעבור ואל יהרג ופשוט הוא וכן משמע בב"י שם:

שולחן ערוך אבן העזר סימן כ

סעיף א

א] הבא על אחת מן העריות דרך איברים, א או שחבק ונשק ב ונהנה בקירוב בשר, (א) הרי זה לוקה (ב) וחשוד על העריות

בית שמואל אבן העזר סימן כ

א או שחבק ונשק - לרמב"ם חייב מלקות מן התורה כשחבק או נשק חייבי כריתות או מיתות ב"ד ובחייבי לאוין ליכ' מלקות והרמב"ן ס"ל אפילו בח"כ או מיתות ב"ד אינו אלא מדרבנן וכתב בתשובה אפילו אם אינו עושה דרך חיבה ס"ל לרמב"ם מדאורייתא אסור והוא ס"ל דאסור מדרבנן והיינו מ"ש הב"י בי"ד ס"ס קצ"ה לשיטות הרמב"ן והש"ך השיג עליו בחנם ועיין בסוגיא בסנהדרין תמות ואל תעמוד עמה אחורי הגדר ותינו כתירוץ שם משום מגדר מלתא אפילו בפנויה תמות אבל יהרג ואל יעבור לא אמרי' בפנויה כמ"ש בי"ד ס"י קצ"ז אע"ג בשאר דינים יהרג ואל יעבור ותמות ואל תעבור שוים כמ"ש שם ברמב"ם מ"מ בפנויה דאינו אלא מגדר מלת' ולא שייך מגדר מלתא אלא בתעמוד עמה אבל לא באונסין לכן יעבור ואל יהרג ואם היא א"א או חייבי כריתות כתב הר"ן דאיכא לאו אם יעמוד עמה אחורי גדר משום לא תקרבו לגלות ערוה ולמד זה ממקשן בשלמ' שם:

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ב סימן יד

בענין הליכה בסאבוויי ובבאסעס בשעה שא"א ליזהר מנגיעה ודחיפה בנשים מצד הדוחק י' מנ"א תש"כ. מע"כ ידידי מו"ה יעקב שאטטען שליט"א.

בדבר הליכה בסאבוויי ובבאסעס בזמן שהולכים בני אדם לעבודתם שנמצאים שם אנשים ונשים דחופים זה בזה, שקשה מליזהר מנגיעה ודחיפה בנשים אם מותר אז ללכת בשעות אלו שם. הנה מצד הנגיעה ודחיפה בנשים אז ליכא שום איסור משום דאין זה דרך תאוה וחבה, וכל איסור נגיעה בעריות הוא אף להרמב"ם שסובר שהוא בלאו דלא תקרבו דאורייתא דוקא דרך תאוה כמפורש בדבריו ריש פכ"א מאי"ב, ומשמע שבלא דרך תאוה ליכא אף איסור מדרבנן שלא הזכיר זה, ומפורש כן בש"ך יו"ד סימן קנ"ז סק"י שהרי כתב הש"ך ראייה ממה שמצינו שהאמוראים היו מחבקים ומנשקים לבנותיהם ואחיותיהם. ומש"כ הש"ך יו"ד/ בס"מ קצ"ה סק"כ במשמוש הדפק באשתו נדה שכיון דאינו דרך חיבת ביאה שליכא איסור דאורייתא אף להרמב"ם מותר לבעלה רק במקום סכנה ובליכא סכנה אסור לבעלה למשמש הדפק כשהיא נדה אינו מצד איסור קריבה דאיכא בכל העריות אלא מצד דיני התרחקות בין הבעל לאשתו בימי נדותה שאסור מדרבנן. ומוכרח זה שם גופיה דהרי כתב שם שהמנהג פשוט שרופאים ישראלים ממשמשים הדפק של אשה אפילו אשת איש או נכרית, ואם היה איסור קריבה אף בלא דרך תאוה אף רק מדרבנן היה אסור להם שלא במקום סכנה, ואף שמצינו דברים שאסרו רבנן והתירו במקום חולי אף בלא סכנה כהא /כתובות דף ס' דר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת משום דיונק מפרק כלאחר יד הוא שאסור רק מדרבנן ובמקום צערא לא גזרו רבנן ואיירי בליכא סכנה כמפורש שם בתוס' עיי"ש, וכן מותר אף חולה שאין בו סכנה לאכול בט' באב משום שבמקום חולי לא גזרו רבנן כדאיתא בש"ע /או"ח/ סימן תקנ"ד סעיף ו' וכתב הט"ז דהוא אף שברור שאין בו סכנה, ועיין בהגר"א סק"ט שהסכים לזה והביא ראייה ממה שהתירו נעילת הסנדל וסיכה ביו"כ לחולה שאין בו סכנה, מ"מ לא כל איסור דרבנן שוין ויש שאסרו אף לחולה כשליכא סכנה. עיין בר"ן ע"ז דף כ"ז באיסורי אכילה מדרבנן כחמץ שעבר עליו הפסח וכלאי הכרם בחו"ל וגבינה של עכו"ם וסתם יינם וכדומה שאסרו בליכא סכנה, ובשולי עכו"ם התירו לחולה אף שליכא סכנה, והר"ן עצמו מסתפק שמא גם ליהנות באה"נ של דבריהם אסרו בלא סכנה ומי"א הביא

דמתרפאין בהנאה אף כדרך הנאתן מאה"נ דרבנן, ופסק כן הרמ"א /יו"ד/ בסימן קנ"ה סעיף ג' דלרפאות בהנאה מאה"נ דרבנן מותר ולאכול ולשתות אסור עיי"ש ולכן כ"ש שלא היו מתירין איסור דרבנן דקריבה לעריות בשביל להתרפאות בחולה שאין בה סכנה שאיסורי ערוה חמור מאיסורי אכילה לענין רפואה ולכן צריך לומר שבלא דרך תאוה לא אסור כלל דלא נחשב זה קריבה לגילוי ערוה כלל משום שהנגיעה שלא לתאוה וחבה לא יביא כלל לגילוי ערוה והאיסור נאמר לא תקרבו לגלות ערוה שפירושו כתב הרמב"ם כלומר לא תקרבו לדברים המביאין לידי גילוי ערוה ולא ראו צורך לאסור זה כלל אף מדרבנן.

ועוד ראייה מעכו"ם שמותר לרופאים ישראלים למשמש בדפק וכל הנגיעות ומיני משמושים כדכתב שם /יו"ד סי' קצ"ה סק"כ/ הש"ך שהוא רק בשביל הרוחת ממון שלא שייך להתיר איסור אף דרבנן אף אלו שהתירו במקום חולי, והא לא איירי ביש חשש איבה דהא כתב הש"ך דאף ביש שם רופאים אחרים נכרים נוהגין היתר, אלא ודאי שסובר הש"ך שליכא איסור קריבה שלא בדרך תאוה אף לא מדרבנן, ורק באשתו נדה אסור מצד דיני התרחקות. וניחא מה שאיתא בפ"ת /יו"ד סי' קצ"ה/ סקי"ז בשם ספר מקור חיים שיניח בעלה בגד על הדפק ויהיה מותר למששה, דכיון שהאיסור הוא מצד דיני התרחקות מותר בשינוי הנחת בגד שאיכא היכר.

והנה בתורת השלמים /יו"ד סי' קצ"ה/ ס"ק ט"ו דחה דברי הש"ך דלרמב"ם שאסור מדאורייתא כל שנהנה מנגיעתה בקירוב בשר אפשר דאסור למשש לה הדפק דקרוב הדבר לבוא לידי איסור דאורייתא, ומה שרופאים ממשמשים דפק של א"א ונכרית הוא משום דאין לבו גס באשה אחרת עיי"ש, ומשמע שאסור מצד איסור קריבה דאם מצד התרחקות לא היה מחלק בין שיטת הרמב"ם דאסור קריבה מדאורייתא ובין שיטת הרמב"ן דהוא רק מדרבנן דהא גם להרמב"ן איכא איסור התרחקות בנדה לבעלה, ולכן שפיר דחה דבריו בסד"ט /יו"ד סי' קצ"ה/ ס"ק כ"ד וכתב אין בדבריו ממש דרך במה שאסרו משום הרגל דבר וחייבו התרחקות שייך לחלק בין אשתו נדה דלבו גס בה לאשה דעלמא אבל מה שאסור משום קריבות ודאי חמירא א"א מאשתו נדה, וכן הקשה עליו גם בהג"ה מר' שלמה הכהן במחצית השקל עיי"ש. ואף שרהיטת לשונם משמע שאיסור דרבנן מיהא איכא, פשוט שליכא שום איסור מאותה הראיה עצמה שהרופאים ממשמשים בא"א ובנכרית אף בלא סכנה ואף ביש רופאים אחרים שהם נכרים, ואף מרופאים נכרים הרי יש לאסור מצד האשה הישראלית דבלאו דלא תקרבו וכן אם אסרו מדרבנן הוא אסור להאשה כמו להאיש, אלא ודאי שבלא דרך תאוה ליכא איסור אף לא מדרבנן.

וכוונת תוה"ש נראה דבא לתרץ שיטת הב"י דלהרמב"ם אסור למשמש הדפק באשתו נדה משום אביזרא דג"ע ולהרמב"ן מתיר, משום דבאשתו נדה קרוב הדבר שכיון שלבו גס בה שנהנה מנגיעתה כשימשמש לה הדפק, אף שהתחלתו למשש לא היה לשם תאוה והנאה אבל קרוב שיבוא לזה ולכן יעבור בלאו אבל בנשים דעלמא אף שחמורות לענין איסור דלא תקרבו אבל הא הוא שלא לכוונת הנאה וחבה ולא יבוא מזה לידי כוונת הנאה וחבה כיון שלא גס בה לכן מותר גם לכתחלה, אבל לרמב"ן שאף נגיעה לכוונת הנאה וחבה הוא רק דרבנן שרי משום פ"נ. ואולי זהו כוונת הגהת ר' שלמה הכהן בסופו עיי"ש אבל הוא כתב דאף לתוה"ש הוא רק מדרבנן ואין לאסור במקום סכנה, ולמה שבארתי הוא מדאורייתא לדידיה שבאשתו יש להחשיב גם זה קריבה לג"ע. ונמצא שאף להתוה"ש ליכא לאחרים שום איסור בנגיעה שלא בדרך תאוה וחבה אף לא מדרבנן.

ונראה דהב"ש סימן כ' סק"א שהביא מתשובת הרמב"ן דאף שלא בדרך חבה אסור להרמב"ם מדאו' והוא סובר דאסור מדרבנן ולדבריו הוא מש"כ הב"י /יו"ד סי' קצ"ה/ לענין משמוש הדפק לבעלה כשהיא נדה עיי"ש, נמי הוא רק לבעלה שסובר כדבארתי בכוונת תוה"ש שמתרץ דברי הב"י, ומוכרח כן מהא דלרופאים אחרים מתיר גם הב"י. ואף שלא משמע כן לשון הב"ש דלא הזכיר שם שאיירי בבעל לאשתו נדה ובש"ע הא איירי בכל עריות, מ"מ מוכרחין לומר דמש"כ וכתב בתשובה אפילו אם אינו עושה דרך חבה עד והש"ך השיג עליו בחנם הוא ענין אחר המסתעף מזה, ולא קאי על עריות דש"ע אלא באשתו נדה וסובר כדבארתי לתוה"ש.

עכ"פ לדינא בנשים אחרות אף בא"א ונדות ונכריות ליכא איסור שלא בדרך תאוה לכו"ע, ולכן לא שייך לחוש מללכת בסאבוויי ובאסעס בשעת הליכה לעבודה שדחוקים ודחופים אנשים ונשים אף שלא יוכל ליזהר מנגיעה ודחיפה בנשים, דהנגיעה בלא מתכוין מחמת שא"א לו ליזהר אין זה דרך תאוה וחבה. ובאם הולך שם גם עם אשתו נדה ויהיה באופן שלא יהיה אפשר ליזהר מליגע בה, אף שלא מצוי זה דהא יכולה לעמוד במקום אחר, אבל אם יזדמן כן, תליא לכאורה במחלוקת הש"ך עם הב"י לפי' תוה"ש והב"ש לפ"מ שבארתי, דלהש"ך אין לאסור כיון שאינו דרך תאוה, ומצד התרחקות נמי לא שייך לאסור, שלא נאסרו אלא דברים שעושין כהרגלם שלא ישכחו שהיא נדה ויעשו כהרגלם גם בתשמיש, וזה ליכא בסאבוויי ובאסעס שאין זה כהרגל הוא עם אשתו אלא כהרגלם עם כל בנ"א. ולהב"י יש לכאורה לאסור דמצד שגס בה קרוב שיהנה מנגיעתו בה אף שתהיה שלא במתכוין. אבל מסתבר שבנגיעה שלא במתכוין אף באשתו לא שייך לחוש שיבוא ליהנות מנגיעה זו, דרך למשש הדפק שבמתכוין נוגע בה אף שהוא לכוונת היתר לידיעתו לרפאותה סובר הב"י שקרוב הדבר שיבוא גם ליהנות מזה. וכ"ש שאין לחוש בנגיעה מחמת דוחק רבוי בנ"א שאין שם המקום לחשוב ליהנות מזה, שלכן אף להב"י אין לחוש אף כשיזדמן כן גם באשתו נדה.

וכן ליכא איסור מהאי טעמא גם לישב אצל אשה כשליכא מקום אחר דג"כ אין זה דרך תאוה וחבה. ועם אשתו נדה כשצריכין לישב דחוקים יש אולי לאסור להב"י, אבל כיון שרוב האחרונים משמע שסברי כהש"ך, וגם להב"י אין ברור לאיסור דאפשר שאף בישיבה סמוכים אין לחוש לכוונת הנאה לכן אין לאסור.

אבל אם יודע שהוא יבוא לידי הרהור יש לו למנוע מללכת אז אם אין נחוץ לו, ואם מוכרח לילך אז ג"כ לעבודתו אין לאסור לו אף בכה"ג, ויתחזק להסיח דעתו מהן ולהרהר בדברי תורה כעצת הרמב"ם שם הי"ט וע"ז יוכל לסמוך ולילך לעבודתו. ואם יודע שטבעו רע ויבוא מזה לידי קישוי אבר אסור לו לילך אז גם לעבודתו. אבל ח"ו לאדם להיות כן דבא זה מבטלה כדאיתא בכתובות דף נ"ט על האשה וה"ה על האיש וצריך לעסוק בתורה ובמלאכה ולא יהיה כך...

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קיג

ולהושיט יד לאשה כדרך הנותנים שלום בהפגשם, פשוט שאסור אף לפנויה שהרי הן נדות וכ"ש לאשת איש.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן נו

ובדבר שראית שיש מקילין אף מיראי ה' ליתן יד לאשה כשהיא מושיטה אולי סוברין דאין זה דרך חבה ותאוה אבל למעשה קשה לסמוך ע"ז.

שו"ת משנה הלכות חלק ו סימן רכג

אי יש היתר להשיב שלום לאשה בנתינת יד כשהיא פושטת היד - כדי שלא להלבין פניה

ח' למטמונים התשל"ב בני"י יצו"א.

מע"כ האי צורב עוסק בחוקי חורב וכו' מוה"ר דוד אברהם פריעדבערג הי"ו בישיבת טלז. אחדשה"ט.

יסלח לי אם לא תיארתי כפי כבודו כי בלתי מכירי הוא ויקבל הכבוד כפי הראוי לו.

בדבר שאלתו במי שאשה פושטת לו יד לשלום אי מותר לו להשיב שלום בנתינת יד הגם שיש בזה נגיעה מיד ליד ושמע בשם הגר"מ פיינשטיין שליט"א שזה איסור גמור אבל ראה כמה בני תורה ובע"ב יראים שמקילים בזה בטענה שמותר במקום שלא להלבין פני חברו וי"א כן בשם איזה ראשי ישיבה.

ולפענ"ד מה ששמע בשם ראשי ישיבה שיש בזה משום הלבנת פנים דברים אלו אסור לשמעם ואף כי להאמינם ודברים בטלים הם ואטו נתיר לאדם איסור אביזרייהו דעריות משום שאיזה חצופה פושטת לו יד אף אם תהי' אשה שאינה יודעת האיסור מ"מ אין הוא מלבינה והיא היא שגרמה לעצמה הבושה (אם זה בכלל בושה היא) שלא ידעה שזה איסור וח"ו בשביל זה להתיר דא"כ כמה וכמה איסורים ח"ו היינו מתירים ועיין קדושין פ"א מוטב תיכספו בי עמרם בעלמא הדין ולא תיכספו מיניה לעלמא דאתי ועכ"פ ח"ו להתיר שום איסור מטעם זה וכ"ש איסור אביזרייהו דעריות לדעת הרמב"ם ז"ל.

ומיהו טעם אותם שהיו מקילים לעצמם בה הי' במדינות אשכנז וצרפת וכדומה להם מקומות שהפריצות נתרבה והי' זה מנהג לכל אדם ליתן שלום ביד אנשים ונשים וסמכו ארבינו הש"ך יו"ד סי' קנ"ז סק"א דאף הרמב"ם לא קאמר אלא כשעושה דרך חיבה ותאוה ודלא כב"י סי' קצ"ה לענין מישוש הדפק ובסי' קצ"ה הוסיף הש"ך להוכיח כסברתו שהרי כן המנהג פשוט שרופאי ישראל ממשמשים הדפק של אשה אפילו א"א או עכו"ם וכן נראה דעת הרמ"א סי' קנ"ז וסי' קצ"ה שהתיר מישוש הדפק גם הפנ"י בשו"ת ח"ב סי' מ"ד והכנה"ג יו"ד סי' קצ"ה ובעצי ארזים סק"א כתבו דהדין עם הש"ך וע"ז סמכו להקל באותן המקומות דכה"ג נמי לא הוי דרך חבה כיון שאינו עושה אלא דרך שאילת שלום וכנ"ל.

אמנם באמת כי אין ראוי לסמוך על זה כי ההיתר קלוש ודחוק וכמ"ש הגר"מ פיינשטיין שליט"א א"ע סי' נ"ו ורמז עליו כמ"ע חדא כי הרבה גדולי הפוסקים חולקים אש"ך וס"ל כהב"י שפי' דאפילו נגיעה בלי חבה אסור וכן נראה דעת הב"ש א"ע סי' כ' ס"ק ב' ובבית יעקב (צוזמיר) סי' פ' השיג על הש"ך ובס' נחפה בכסף סי' י"ט הראשון ואפשר דבכה"ג גם הש"ך מודה דהש"ך לא כתב אלא כעין רופאים שעכ"פ במלאכתו טרוד אבל בנתינת יד לשלום הגם שלא הוה דרך חבה ממש מ"מ נתינת שלום בנגיעה הוא כעין חבה שנהנה מזה ולפעמים אף שבתחלה עושה שלא כדרך חיבה מ"מ היצה"ר מתגבר בו ונעשה סופו דרך חבה ואפשר דאסור מה"ת ועכ"פ ספיקא דאורייתא הוא ושאני עריות דנפשו של אדם חומדתן ומי זה שיאמר זכיתי לבי ויאמר דמי עלי ככשורה וע"ז אומר יד ליד לא ינקה והשומע ישמע ותבא עליו ברכת טוב.

אלה דברי אדם מיעוט לעולם, המצפה לישועת ה' כהרף עין דושה"ט בלב ונפש.

מנשה הקטן